

2. Ушинський К. Д. Про навчально-виховну роботу / К. Д. Ушинський – М., 1939. – С. 35.
3. Сухомлинский В. А. Триста страниц Книги Природы / В. А. Сухомлинский // Начальная школа. – 1985. – № 1. – С. 15
4. Талызина Н. Ф. Формирование познавательной деятельности младших школьников : Книга для учителей / Н. Ф. Талызина – М : Просвещение, 1988. – 175 с.
5. Цейтлин Н. Е. Наблюдения и опыты на уроках труда в начальных классах : Пособие для учителя / Н. Е. Цейтлин, Я. А. Рожнев – М : Просвещение, 1980. – 128 с.
6. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 185 с.
7. Махмутов М. И. Теория и практика проблемного обучения / М. И. Махмутов. – Казань : Таткнигоиздат, 1972. – 551 с.

Наталья Котелянец. Исследовательская деятельность на уроках трудового обучения – источник формирования наблюдательности младших школьников.

В статье раскрываются сущность исследовательской деятельности на уроках трудового обучения, виды опытов и наблюдений, особенности и условия их эффективного проведения, психологические основы и значение для развития личности младшего школьника. Автор обосновывает отличия восприятия предметов и явлений в процессе наблюдения и в ходе проведения опытов на уроках трудового обучения.

Ключевые слова: опыты, наблюдения, исследовательская деятельность, младшие школьники, трудовое обучение, восприятие, проблема.

Natalka Kotelyanets. The research activity at the lessons of the craft as the source of development of observation of younger schoolchildren.

The article reveals the essence of research activity on the lessons of the craft, the types of experiments and observations, features and conditions for their effective implementation, and the psychological basis for the development of the personality of the younger schoolboy. The author substantiates the differences of perception of objects and phenomena in the process of observation and in the course of experiments on the lessons of the craft.

Key words: experiments, observations, research, pupils of primary school, craft lesson, perception, problem.

УДК 373.31:050

О. М. Марущак

КРИМСЬКОТАТАРСЬКІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ: НА ДОПОМОГУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУ

У статті розглядається сучасний стан кримськотатарських дитячих періодичних видань та можливість їх використання у навчально-виховному процесі шкіл із кримськотатарською мовою навчання: дається опис основних кримськотатарських часописів та їх особливостей.

Ключові слова: школи з кримськотатарською мовою навчання, кримськотатарські періодичні видання для дітей, дидактичний матеріал друкованих видань.

Постановка проблеми. Друк якісних дитячих періодичних видань дуже важливий для будь-якого народу, адже часописи виконують розважальну,

освітню і виховну функції. Журнали та газети, що друкуються для юного покоління, формують духовні, моральні, інтелектуальні та поведінкові основи читачів. Особливого значення дитячі видання набувають для представників національних і мовних меншин, що намагаються зберегти власну національну ідентичність, мову, культуру, традиції та звичаї. Використання етнізованих часописів не лише у позанавчальний час, а й у шкільній діяльності дасть змогу поставити процес формування свідомого громадянина, носія культурних надбань нації на більш високий рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становленню та розвитку ЗМІ кримських татар було приділено значну увагу. Історії преси присвячені праці українських та закордонних учених: В. Ганкевича, С. Гафарова, І. Керимова, Т. Кірімова, Л. Климовича, Х. Кирилли, Р. Музафарова, М. Улькюсала, Р. Фазила, С. Нагаєва, О. Хоменка, К. Чапраза, Г. Юксель, Н. Яблоновської. Формуванню та розвитку окремих кримськотатарських видань дореволюційного, радянського та сучасного періоду присвячені праці В. Ганкевича (історія журналу І. Гаспринського «Алем-и-субьян») та Н. Яблоновської. У свою чергу, в працях останнього дослідника найбільш повно розкривається історія розвитку та нинішній стан кримськотатарських ЗМІ для дітей. Однак вказана тема в аспекті навчально-виховного процесу початкової школи розкрита не повністю, що і визначає новизну й актуальність нашої розвідки.

Мета статті. Дослідити можливості використання кримськотатарських дитячих періодичних видань у процесі навчально-виховної діяльності початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Наша держава – багатонаціональна країна із розвиненою системою шкільництва. З метою задоволення мовних прав усіх громадян навчання в частині шкіл ведеться мовами національних меншин. Так, викладання в державних школах здійснюється не лише українською, а й російською, польською, румунською, кримськотатарською, угорською, болгарською, мовою іврит та навіть ромською. Звернемо увагу на школи з кримськотатарською мовою навчання.

За даними Міністерства освіти і науки, станом на початок 2013/2014 навчального року на території АР Крим було представлено 16 кримськотатарських шкіл (близько 3 тис. дітей). Окрім того, в класах із навчанням кримськотатарською мовою при школах з двома-трьома мовами навчання - ще близько 2 тис. школярів. Таким чином, кількість учнів, що навчаються цією мовою, становить близько 5 тис. осіб. Варто також зауважити, що у багатьох загальноосвітніх закладах кримськотатарська мова вивчається як предмет або факультативно ще 20-ма тисячами дітей. Міністерством освіти і науки України затверджений перелік навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням кримськотатарською мовою. Серед них є кілька документів, що регламентують вивчення кримськотатарської мови у 1-4 класах відповідних навчальних закладів: програма з кримськотатарської мови для 1-4 класів ЗНЗ із кримськотатарською мовою навчання; програма з кримськотатарської мови для 1-4 класів ЗНЗ з українською та російською мовами навчання; літературне читання для 2-4 класів ЗНЗ з кримськотатарською мовою навчання [3].

Названою навчальною програмою з літературного читання передбачено ознайомлення школярів з дитячими періодичними виданнями. З огляду на прагнення формувати і розвивати у дітей національну самосвідомість і гідність, корисно вивчати цю тему на матеріалі видань кримськотатарською мовою. Розглянемо, які можливості для цього створені в Україні.

З кінця 2011 року у видавництві «Тезис» друкується часопис «Арманчыкь/Armanchiq» (в перекладі – «вітряк (млин)»), походить від назви кримськотатарської лічилки. «Арманчыкь» – це дитячий розважально-пізнавальний журнал, що видається кримськотатарською мовою (див. рис. 1). Видання розраховано на дітей віком від 5 до 12 років. «Арманчыкь» виходить один раз на два місяці накладом більше 3000 примірників. Видання можна одержати, звернувшись до редакції, оформивши передплату в поштовому відділенні або ж скориставшись офіційним сайтом, на якому розміщені кілька перших випусків журналу в повному обсязі (<http://www.armanchiq.pp.ua>).

Завдання часопису головний редактор Едіє Муслімова вбачає у створенні цікавого національного видання для дітей різного віку – і малюків, і старших дітей; вихованні патріотизму, прищепленні дітям бажання знати рідну мову, традиції, відродженні поваги до власної історії, відновленні духовності та спадковості [2].

Оформлення журналу якісне, яскраве, доступне, з елементами національної стилістики. Обкладинка видрукована на цупкому глянцевому папері, що неабияк подовжує «життя» часопису у дитячих руках. На звороті першої сторінки щомомера друкується абетка (кирилицею та латиницею) з цікавими малюнками або віршиками до певної літери.

Змістове наповнення журналу різноманітне. Загалом у ньому близько 25 рубрик. Розглянемо деякі з них. Рубрика «Тарих абиделер» («Історичні пам'ятники») присвячена історії міст і сіл

Рис. 1. Дитячий журнал "Арманчыкь".

Рис. 2. Рубрика "Тарих абиделер" із журналу "Арманчыкь".

Криму. У розділі «Ватанымызнынъ джанлы табиаты» («Жива природа нашої Батьківщини») та «Къырымнынъ мешур дагълары» (Знамениті гори Криму)) розповідається про відомі природні об'єкти, «візитні картки» Криму – гори Ай-Петрі, Ак-Кая, Чатир-Даг, Аю-Даг, Кара-Даг, Роман-Кош, вікові дерева, печери, ріки і т.д. (див. рис. 2).

Вагомою частиною видання є народні казки, байки, оповідання та вірші різноманітної тематики. Казки та легенди кримських татар для дітей розміщені у рубриці «Къырымтатар халкъ масаллары» («Кримськотатарські народні казки»), оповіданням присвячена рубрика «Икяе». Також є окрема сторінка дитячих поезій, що раніше не друкувались. Серед авторів – Халіде Велішаєва, Лейла Асанова, Ельмаз Мамбет, Ельмара Мустафаєва, Дилявера Сеттарова. За допомогою рубрики «Мезакетли ибарелер» («Ввічливі вирази») діти опановують традиційний кримськотатарський етикет, вчать ввічливості, шанобливому ставленню до дорослих.

Окрім того, у часописі можна знайти розділи «Балалар кулюшелер» («Дитячі смішинки»), «Булмача» («Ребуси, загадки»); рубрику «Почта къутусындан» («Із поштової скриньки»), що пропонує листи та малюнки юних читачів. Обов'язковою умовою є використання кримськотатарської мови, що сприяє розвитку писемного мовлення дітей, а як винагороду редакція публікує фото усіх дописувачів.

Остання сторінка обкладинки журналу вміщує рубрику «Бу – не? Ви – не?» («Що це?»). Автори видання пропонують тематичні зображення тварин, комах, риб чи рослин із підписами кількома мовами (російською, кримськотатарською та латинською транскрипцією). Таким чином, читачі можуть поповнити свої знання новими назвами кримськотатарською мовою.

Звернемо увагу і на інше видання. У

Рис. 3. Рубрика "Бу – не? Ви – не?" із журналу "Арманчыкъ".

Рис. 4. Журнал для дітей "Йылдызчыкъ-Зірочка".

2000-му році за ініціативи видавця Валерія Басирова був заснований дитячий періодичний журнал «Йылдызыкь-Зілочка», що друкувався двома мовами – кримськотатарською та українською. У часописі друкувались поезії та оповідання кримськотатарських та українських письменників, народні казки, цікаві історії, а також пісні та дещо з творчості самих читачів. Цікавою рубрикою був «Словник дружби», користуючись яким, діти могли поступово опанувати кримськотатарську мову. Нині «Йылдызыкь-Зілочка» – це додаток до журналу «Йылдыз», що виходить загальним накладом близько тисячі примірників і доступний лише на умовах передплати. Залежно від номера він представлений кількома з названих рубрик: «Къартанамнынъ сырлы сандыгы» («З бабусиної скрині»), «Йылдызыкьнынъ мусафири» («Гості «Зілочки»), «Бизим байрамларымыз» («Наші свята»), «Эдеп къаиделери» («Правила виховання»), «Пек меракълы» («Дуже цікаво»), «Тылсымлы боялар» («Чарівні фарби»), «Оюнлар» («Ігри»), «Лугъатчыкъ» («Словничок»). Таким чином, видання залучає читачів до світу національної мови, культури, мистецтва, традицій і свят.

Висновки. Зважаючи на сказане вище, зазначимо, що обидва журнали можуть бути використані у навчальному процесі початкової ланки кримськотатарських шкіл на уроках мови і літературного читання, адже дитячі часописи є цікавим і потужним джерелом відповідного дидактичного матеріалу.

Список використаної літератури

1. Абдуллаев И., Муслимова Е. «Арманчыкъ» – «Арманчыкъ» // Голос Крыма. – 2012. – 9 ноября. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goloskrima.com/?p=8562>.

2. Абкеримова М. Вышел первый номер крымскотатарского детского журнала «Арманчыкъ» / М. Абкеримова. – Агенство Крымские новости. – 25 ноября 2011 года. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://qha.com.ua/vishel-pervii-nomer-krimskotatarskogo-detskogo-jurnala-armanchik-foto-103822.html>.

3. Міністерство освіти і науки України. Навчальні програми для 1-4 класів ЗНЗ з навчанням мовами національних меншин. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869013/.

4. Яблоновская Н. В. Возникновение и развитие крымскотатарских СМИ для детей / Н. В. Яблоновская // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Т. 26 (65). – № 3. – С. 135–142.

Александра Марущак. Крымскотатарские периодические издания для детей: в помощь учебному процессу.

В статье рассматриваются современное состояние крымскотатарских детских периодических изданий и возможность их использования в учебно-воспитательном процессе школ с крымскотатарским языком обучения: дается характеристика основных печатных журналов и их особенностей.

Ключевые слова: *школы с крымскотатарским языком обучения, крымськотатарськые периодические издания для детей, дидактический материал печатных изданий.*

Oleksandra Marushchak. The Crimean Tatar magazines for children: as an assistance to the educational process.

The article summarized the current status and role of the Crimean Tatarian children's magazines and the possibility of their use in the educational process in schools. The author gives the description of the modern Crimean Tatarian children's magazines «Armanchiq» and «Yıldızchiq – The little star». The author comes to the conclusion that the Crimean Tatarian magazines for children will be useful in the school learning process because they help educate the younger generation in the spirit of respect for tradition and love for the homeland and ethnic tolerance.

Key words: *schools with Crimean Tatar language of study, the Crimean Tatar's periodicals for children, educational materials of the publications.*

УДК 37.015.3

А. Ю. Нагорнова

ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ ЭМПАТИЧЕСКИХ УСТАНОВОК У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ СРЕДСТВАМИ МЕТАФОРЫ

В статье раскрывается проблема формирования эмпатических установок у младших школьников средствами метафоры. Подчеркивается эффективность использования метафор как средств активизации ресурсных механизмов возраста при работе с детьми. Проводится различие между литературной и терапевтической метафорой, главной функцией которой является погружение ребенка в мир, созданный педагогом. Делается акцент на необходимости формирования трехсторонней эмпатической связи между ребёнком, педагогом и повествованием, что позволяет ребёнку отождествлять себя с его персонажами и событиями.

Ключевые слова: *младший школьник, эмпатические установки, метафора.*

Одной из важнейших проблем в современном обществе остается проблема формирования отношения к другому человеку как уникальному, признание человека, его жизни как высшей ценности. Все больше общественные интересы перестают быть интересами каждого. Все реже можно встретить искреннее участие человека в жизни коллектива, группы, другого человека, наконец. Заметнее в разных сферах человеческой жизни стал наблюдаться процесс индивидуализации. Приоритетными все чаще становятся личные интересы, мотивы личного успеха, престижа, первенства, благополучия. К сожалению, такая личностная позиция в последнее время стала многими приниматься как норма. Вместе с тем, решающим для любого общества является вопрос: какой вид единства и солидарности оно устанавливает и может поддерживать в условиях данной социоэкономической структуры. Либо это стремление к единению с другими в низших формах поведения – актах садизма, террора, агрессии, разрушения, либо стремление к высшим формам поведения – солидарности, основанной на общих идеалах и убеждениях.

Поэтому такие феномены человеческой психики, как децентрация, сопереживание, сочувствие, содействие, эмпатия, становятся важнейшим содержанием психической жизни современной личности и «в качестве